BLIK OP DE WEEK

Dat jongeren conservatiever worden, is niet het probleem. Wel dat ze meer zwart-wit denken

De stem van jongeren gaat vaak naar de politieke flanken, omdat we in een aandachtseconomie leven waar een heldere, hapklare boodschap met een sterke emotie het goed doet op sociale media. Scholierenverkiezingen op het Bouwens van der Boije College in Panningen. **beeld: ANP**

‘Ik maak me zorgen over jonge generaties’, schrijft de 27-jarige theoloog en bedrijfskundige Tabitha van Krimpen. ‘Er is in tien jaar veel veranderd. Het zwart-witdenken van jongvolwassenen neemt toe.’

Toen ik 2,5 jaar geleden mijn boek *Bottom-up kerk. Zijn waar de twintigers zijn* schreef, dacht ik dat vooral het zwart-witdenken van oudere generaties het probleem was. Als zij maar wat opener zouden worden en meer ruimte zouden geven aan jonge generaties in de kerk, dan zou het wel goed komen. Maar dat was te gemakkelijk en naïef gedacht, zo ontdek ik steeds meer. Jongeren zelf worden namelijk ook steeds meer aangetrokken tot zwart-witdenken, als het gaat om waarden, politiek en geloofsovertuigingen. Wat is er aan de hand?
Jongeren worden conservatiever. Dat is voor het eerst sinds 1981 de European Values Study wordt gedaan, zegt Quita Muis, onderzoeker aan Tilburg University. De jongste generatie lijkt tegenwoordig het meest op de oudste generatie, de 95-plussers. Het betreft meningen over onder meer abortus, euthanasie en homoseksualiteit.
Deze opvattingen vertalen zich ook naar de politiek. Als scholieren het voor het zeggen hadden, zou de PVV 30 in plaats van 26 zetels hebben gekregen bij de laatste Tweede Kamerverkiezingen.
Het *ND* filmde de scholierenverkiezingen bij mijn oude middelbare school, het Ichthus College in Veenendaal. Een docent constateerde daar dat ‘alle linkse posters binnen de kortste keren nadat ze waren opgehangen gewoon verdwenen zijn’. ‘Waarschijnlijk omdat het overgrote deel van de school het er niet mee eens is.’

Wenkbrauwen fronsen

Het deed me mijn wenkbrauwen fronsen want ‘in mijn tijd’, tien jaar geleden, was er wel meer ruimte voor verschillende opvattingen.
Jongeren stemmen vaker op de flanken en hun stem is ook grilliger, zo blijkt. Een twintiger die ik sprak, overwoog om op Forum voor Democratie te stemmen, maar stemde uiteindelijk op Vrede voor Dieren. Op de waarom-vraag kwam een weinig overtuigend antwoord. Dat D66 gewonnen heeft, vond ze jammer, want ‘ik wil niet dat Nederland een homoseksuele premier krijgt’.
Het toenemende conservatisme is ook merkbaar op religieus vlak. Voor steeds meer christelijke jongeren lijkt ‘conservatief’ iets te zijn wat bij ‘christen-zijn’ inbegrepen zit.
Een open Bijbel, zachte kleuren en zoetige muziek, waarna een uit de Bijbel geplukte tekst eenzijdig en zonder context wordt uitgelegd en toegepast; zo ziet het gemiddelde filmpje van het groeiende aantal christelijke influencers eruit. De Bijbelse waarheid kun je direct toepassen op je eigen leven anno 2025, zo is de overtuiging.

De jongste generatie lijkt tegenwoordig het meest op de oudste generatie, de 95-plussers.

Een leeftijdsgenoot vertelde enthousiast over Amerikaanse ‘Bible Based Churches’ waar de bijbelse boodschap in ieder geval niet veranderd of aangepast wordt ten behoeve van de gemeente of tijdgeest. ‘Eerst was ik feminist, nu ben ik in de Heer’, zo vatte ze haar geloofsreis samen.

Jonge bekeerlingen

De combinatie van christen-zijn en conservatief komt ook bij jonge bekeerlingen veel voor, laat ook een recente uitzending van *Kruispunt* (KRO-NCRV) zien. Zo wil de zestienjarige Lasse, een paar maanden geleden katholiek gedoopt en gevormd, graag priester of monnik worden. ‘Je gaat ergens voor of je gaat er niet voor’, zegt hij vol overtuiging.
Met mijn 27 jaar zit ik op het kantelpunt tussen een generatie boven mij, de meer progressieve millennials (geboren 1980-1995) en de conservatievere generatie Z (1995-2010) onder mij. De millennial wil zorgtaken gelijkwaardig verdelen en ouderschap en carrière combineren. Duurzaam leven vinden veel millennials belangrijk en het progressieve Graceland Festival spreekt met name deze groep aan.
De gen Z’er daarentegen verlangt naar een meer traditionele rolverdeling, waarbij huismoeder worden voor vrouwen, zodat de man kan werken, geen probleem is. De gen Z’er heeft vaak geen moeite met vliegen voor een citytrip en leidt volgens Ipsos-onderzoek aan ‘klimaatverlamming’, waarbij de eigen keuzes toch geen verschil maken voor het klimaat.
Ook zijn films over thema’s die niet direct raken aan de eigen belevingswereld van gen Z, zoals sociale onrechtvaardigheid, immigranten, klimaatverandering en politieke kwesties, aantoonbaar minder populair, zo lees ik in het *ND* van 28 september.
‘Maar is het conservatiever worden van de jongere generatie dan zo’n groot probleem?’, zou je je kunnen afvragen. Het is toch mooi dat zevenhonderd jongeren samenkwamen op de Katholieke Jongerendag terwijl het evenement eerder niet doorging vanwege een gebrek aan animo? Het is toch mooi dat de waarde van het christelijk geloof herontdekt wordt?
En ook logisch toch dat jongeren die van hun millennial-ouders zoveel ruimte en vrijheid hebben gekregen nu richting en houvast zoeken in meer traditionele opvattingen? Elke generatie is immers weer een correctie op de vorige generatie. Mijn zorgen over de jonge generatie gaan niet primair over de meer traditionele opvattingen, al is mijn eigen visie anders. Problematisch is wel het rechtlijnige zwart-witdenken waarbij geen ruimte is voor nuance. Mijn zorgen gaan over een generatie die steeds minder leest, die haar nieuws enkel van sociale media haalt en die liever ChatGPT vragen stelt dan zelf nadenkt. Het is zoals Arnold Huijgen in deze krant zei: ‘Conservatisme is op zich niet slecht. Maar goed conservatisme staat wel open voor wat zich aandient.’

Problematisch is wel het rechtlijnige zwart-witdenken waarbij geen ruimte is voor nuance.

Het grote verschil tussen de generatie boven en onder mij is de rol van technologie en sociale media. Volgens Jonathan Haidt, auteur van *Generatie Angststoornis*, was 2010 het grote kantelpunt, toen smartphones toegankelijker en betaalbaarder werden.
Generatie Z is opgegroeid met de vanzelfsprekendheid van smartphones en sociale media, waar algoritmes bepalen wat je ziet, welke informatie je krijgt en daarmee een grote invloed hebben op hoe je naar de wereld kijkt.

Economie van aandacht

De stem van jongeren gaat vaak naar de politieke flanken, omdat we in een aandachtseconomie leven waar een heldere, hapklare boodschap met een sterke emotie het goed doet op sociale media, zegt filosoof Beer Prakken in de *Volkskrant*.
Hoewel sociale media ook de plek kunnen zijn waar jongeren op het spoor van het geloof komen, hoor ik van predikanten en pastors dat jongeren vaak ook met erg eenzijdige ideeën over het christendom binnenkomen. De ideeën over wat het christendom zou zijn, zijn vaak afkomstig van sociale media of YouTube. Het kost veel tijd en gesprek om daar wat nuance in aan te brengen.
Een makkelijke oplossing is er niet, maar voor oudere generaties is het wel belangrijk om je hier bewust van te zijn. Ga als opvoeders in gesprek over wat je kind online ziet. Ook als oudere is je perspectief erg waardevol voor jongeren.
Een mooi voorbeeld is het idee van een levenservaringsloket, waarbij twintigers en zeventigplussers in gesprek gaan over levensvragen. Alle generaties hebben elkaar nodig en ik hoop dat het boek van de wijsheid van oudere generaties met lessen uit het verleden niet gesloten blijft. Een afgewogen middenpositie is namelijk niet zwak. Ik hoop dat dat boek open zal gaan voor jonge generaties.

Tabitha van Krimpen
theoloog en bedrijfskundige